

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1900.

Zgodbe sv. pisma. Slovencem priredil in razložil dr. Frančišek Lampe. Sedmi snopič. Str. 769—896. — Z veseljem in z žalostjo smo letos vzeli v roke to krasno knjigo. Sedem snopičev „Zgodeb“ nam je že podala „družba sv. Mohorja“ izpod peresa nepozabnega g. dr. Frančiška Lampeta. Ta snopič je pa pisal na smrt bolan, in ko ga je dokončal, je umrl.

Kakor prejšnja leta, tako je tudi letos gospod pisatelj svetopisemskim besedam znal v prevodu ohraniti tisti značaj, ki ga imajo v izvirniku. Svetopisemsko besedilo je namreč nekaj posebnega. — Svetopisemske besede se v vsakem oziru močno razlikujejo od posvetnih spisov. Zdaj pretresljivo doné mogočne grome, zdaj milo šepetajo, mehko govoré v srce, a vendar čisto drugače, kakor človeške pisane besede. Čeprav so pretresljive, gromovite, te vendar ne oplašijo, ne napolnijo z napačno grozo, ampak navdihnejo ti le blagonosen strah, sveto grozo, ki čisti srce in nagiblje voljo k dobremu; čeprav je njih govor mehek in mil, ti vendar ne božajo lic, se ne sladkajo ušesom, ampak dostojno, prijazno, prijateljsko se ti selijo v srce, polnijo dušo in jo navdajajo z neko nepopisno radostjo, prijetno zadovoljnostjo in čarobnim mirom, ki blagodejno vpliva na vse človeške zmožnosti. Ta značaj je gospod pisatelj znal ohraniti. Jezik je vseskozi čist in vzoren, a vendar nepri-siljen, domač in milodoneč.

Zvest svojemu sklepu, da poda kolikor mogoče veliko svetopisemskega besedila, pripoveduje natančno po sv. pismu. Da ne bi z razlagami preveč raztrgal svetopisemskega teksta, stavi kratke opazke in opombe tudi pod črto. In da bi vsa stvar preprostim bralcem ne bila dolgočasna, pové večkrat daljše odstavke ob kratkem s svojimi besedami, kar brez dvoma močno poživlja berilo.

Kar se v svetem pismu pripoveduje na dveh krajih, v kroniških knjigah in v knjigah kraljev, to je pisatelj povzel skupaj in tako celotno narisal vladanje posameznih kraljev judovskega kraljestva, in sicer pričeni z Ahazom do razdejanja jeruzalemskega mesta in babilonske sužnosti (741 do 586 pr. Kr.); vmes je vpletel knjige prerokov in knjigo Juditino, kar odgovarja zgodovinskemu kronološkemu redu.

Pri presojanju te knjige prideta v poštev dva momenta: V knjigi je božja beseda, in knjiga je slovstveno delo. In v obeh ozirih je ta knjiga

izvrstna, ker božjo besedo pové natančno in je tudi s književnega stališča uzorna.

Zato nas pa ob smrti gospoda pisatelja tolaži to, da se bo izdajanje nadaljevalo brez prenehanja v dosednji obliki. Prihodnji snopič bo priredil dr. Jan. Ev. Krek. C.

Priprava na smrt ali premišljevanje večnih resnic. Spisal sv. Alfonz Marija Liguorski, škof in cerkveni učenik. Poslovenil dr. Andrej Karlin, duhovnik ljubljanske škofije. — To knjigo priporoča že veljava velikega cerkvenega učenika sv. Alfonza, katerega dela so priporočali skoro vsi papeži od Benedikta XIV. do sedanjega sv. Očeta. Gospod prelagatelj je namenil knjigo Slovencem za sveto leto, „da pride med rojake kot neki spominček na cerkvene pobožnosti, ki se jim obetajo v bližnji prihodnosti.“ Prevod je gladek in jezik čist ter lahko služi za zgled drugim molitvenikom. C.

Za narodov blagor. Komedija v štirih dejanjih. Spisal Ivan Cankar. V Ljubljani 1901. Založil L. Schwentner. Str. 131. — Ta nova gledališka igra, s katero je gospod Cankar stopil pred naše občinstvo, bi zaslužila mnogo bolj ime satire, nego komedije. Z žgočim sarkazmom biča pisatelj one politike, ki pod pretvezo, da delajo „za narodov blagor“, služijo pravzaprav le svoji lastni samoljubnosti. Ošabnost in brezznačajnost voditeljev na eni strani, na drugi strani pa navinost ljudstva, ki jih časti in vzdržuje na površju, in vmes ljudje, ki so sposobni, da za svojo korist služijo voditeljem in vedoma slepe ljudstvo — to je temelj, na katerem se vrši pičlo dejanje te „komedije“. — G. Cankar je pisal z žolčem in zaničevanjem. Ironično smeši že v prvem prizoru narodno slovesnost, katero priredé častivci prvaku Grozdu. Vsaka beseda je ironija, vsak stavek sarkazem, vsaka oseba karikatura, vsaka trditev laž. Grozda hoče izpodriniti Gruden. Zato hoče ustanoviti nov list in novo stranko, za kar seveda treba denarja. Denarnih sredstev pa pričakujeta oba od pl. Gornika, nerodnega in topega, a silno bogatega mladenciča. Grozd ga hoče prikleniti nase z nečakinjo Matildo, Gruden pa ima ničemurno ženo, s katero hoče doseči isti namen. Ta stran v dejanju „komedije“ je še najbolj odurna, dasi ni niti enega poštenega značaja — izvzemši Grozdovo ženo Katarino, ki pa ne posega v dejanje, — ki bi ne bil popolnoma hinavski in nepošten. Najodkriteljši ničvrednež je časnikar Ščuka, ki vé za

vsa sredstva, s katerimi se slepi narod, in ki vedoma piše neresnico, ker je zato — plačan od Grozda. „Jutri zopet sédem, da izlažem svojo vsakdanjo laž o narodovih idealih“ (str. 47) pravi Ščuka. On služi Grozdovi stranki s sovraštvom in z zaničevanjem, a dela zanjo kot časnikar — za kruh. Tako se norčuje Cankar iz „narodnih voditeljev“ in iz strankarskega časopisja. Posebno ironično pa obdeluje slovansko vzajemnost, katere zastopnica je klepetava Mrmoljevka. Tako je jedro vse komedije negativnega, razdiravnega značaja. To je strupena kislina, ki razjeda vse, kar narodna in napredna družba slavi v visokodonečih publicah. Ob koncu pa, ko se „voditelji“ med seboj v ljuti borbi razpró, odpade Ščuka od svojega gospodarja in vodi tolpo razjarjenega ljudstva, ki razbija svojim „voditeljem“ šipe. In v tem je edina pozitivna ideja te „komedije“. „Vašo polno mizo bodo zasedli tisti pozabljeni hlapci, tisti zavrženci in razcapanci. Raztrgajte svoje proklamacije, otesite se skrbi za narod in njegov blagor! Zakaj „naroda“ ni več! In ni več hlapcev in ni več zavržencev . . .“ (str. 95). „To bote gledali! Kadar se vzbudi v hlapcih gospod, v sužnjih kralj! Dragi moj, kadar ne bo več „naroda“; kadar bodo samo ljudje, sami svoji, predrzni in ponosni . . ., kralji v cunjah! Takrat ne bo več tega naroda, ki caplja na različnih uzdah, ki je na prodaj za groš, za uslužen smehljaj . . .!“

To so ideje Cankarjeve „komedije“. On sovraži „prvaštvo“, katero se razvija iz sedanjih družabnih razmer, in hoče splošno enakost vseh posameznikov. Vsako delovanje za javni blagor se mu zdi hinavsko, in pošten je le oni, ki dela sam zase in se nikamor ne vtika, kakor nerodni Gornik.

Mnogo dobrega je povedal Cankar v tej „komediji“. Puhlo praznoto misli, s katero izgovarja „izobraženstvo“ svoje vsakdanje fraze, je hudo ožigoslal in svoje osebe označil z najostrejšimi črtami. A v vsem je pretiraval. Splošna izprijenost ni tolika, kot jo slika, dasi se res dobé posamezniki, ki so prav podobni njegovim osebam. Prizori so prisiljeni, govori sicer duhovito sestavljeni, a nenaravni. Iz vsake osebe gleda karikatura pri vsakem gibljeju, in to je pretirano in neumetniško. Na odru bi se ta „komedija“ najbrže ne obnesla, ker ni pisana za navadno, ampak le za rafinirano občinstvo. dr. E. L.

Ilijada. Povest slovenski mladini. Prosto po Homerju pripoveduje Andrej Kragelj. Cena 1 K 40 v. — V Gorici. Tiskala in založila „Narodna tiskarna“ 1900. Str. 267. — G. profesor Kragelj je srednješolski mladini pač ustregel s to knjižico. Res, da ta prevod nikakor ne podaja pesniške lepote divne Homerovo epopeje, ker ni zložen v pesniški meri. Tudi kot pripomoček za prevajanje v šoli ga dijaki ne morejo rabiti, ker je čisto prosto stiliziran. Koristen pa bo mladini,

ker iz njega spozna na lahek in prijeten način vso vsebino Iliadino, zlasti še zato, ker so poglavja tako razdeljena kakor v izvirniku. Gimnazijski mladini priporočamo to knjižico. Saj dijak v izvirniku itak ne more prečitati vsega speva, celotno vsebino pa mora poznati. Ob koncu je pridejan alfabetičen tolmač važnejših osebnih imen.

Slovenska stenografija. Priredil Fr. Novak, c. kr. gimnazijski profesor. Prvi del. Korespondenčno pismo. V Ljubljani 1900.

Ta knjiga znači lep napredek slovenske znanosti. Zanimajo se zanjo tudi učenjaki drugih slovanskih narodov in se izražajo o njej zelo pohvalno. Gradiva obsega knjiga toliko, da se bo vsak le s strahom in skrbjo začel iz nje učiti. Zdi se nam, da je g. pisatelj imel namen, naj bi se njegova „Slovenska stenografija“ rabila le kot šolska knjiga. Kajti samouk bi morda izgubil pogum, preden bi zmagal tako obilico tvarine. Pa tudi nekatera pravila niso izražena dovolj popularno za samouka; zlasti temeljni nauki stenografije so obdelani nekamo preveč na kratko. To pa šolski knjigi kar nič ne zmanjšuje vrednosti. Če bi se kdo vendarle hotel sam učiti iz prof. Novakove knjige, lahko kot uvod prouči prof. Bezenškovo „Slovensko stenografijo“.

Hvalevredna misel je bila, da je g. profesor Fr. Novak sestavil tako obširno učno knjigo o korespondenčnem pismu. Ne samo, da se bo po njegovem navodu lahko zelo hitro pisalo, ampak slovenski stenografi-začetniki zdaj ne bodo imeli več izkušnje, da bi si sami izmišljali kratice, kojih bi morda za njimi nihče ne znal brati. V g. Novakovi „Slovenski stenografiji“ je namreč nakopičenih toliko kratic, da bi jih za korespondenčno pismo več ne bilo mogoče iznajti.

Posebno pohvalo zaslužijo tabele koncem knjige. Tu je vse tako jasno in precizno, da je veselje čitati. Tako krasnega stenograma niti nemške stenografične knjige nimajo, dasi nemški tisk slovi vsled natančnosti in lepih oblik.

Želimo samo, da bi temu prvemu delu kmalu sledil drugi, in da bi se mogli o njem istotako pohvalno izraziti.

J. G.

Hrvaška književnost.

Prvi hrvatski katolički sastanak obdržavan u Zagrebu dne 3., 4. i 5. rujna godine 1900. — Uredio po želji središnjega odbora Stjepan Korenić, tajnik središnjega odbora. — U Zagrebu. Tisak C. Albrehta (Jos. Wittasek) 1900. 8°. Str. 429. — Prvi hrvaški katolički shod je bil velike važnosti za slovanski jug. Na njem se je sešlo poleg vseh hrvaških škofov mnogo hrvaškega izobraženstva. Tu so se razpravljala poglavitna kulturna vprašanja naše dobe, tu se je